lis su šviesesniais tarpsluoksniais. Juose surasta pavienių radinių – stiklinių butelių duženų, porceliano ir raudono molio indų šukių, korodavusių vinių, gyvūnų kaulų. Vėlyvi moksliniam pažinimui nevertingi sluoksniai susiformavo virš gana švaraus rusvo smėlio sluoksnio, kurio kilmė nenustatyta, tikėtina, kad nuguleęs gamtinių procesų metu ir uždengęs giliau esančius vertingus kultūrinius sluoksnius.

Tiriant giliau šurfus 1–3, vidutiniškai 60–65 cm gylyje pasiektas tamsiai pilko smėlio sluoksnis, kurio storis 25–35 cm. Jame aptikta XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukių, plokštinių koklių fragmentų neglazūruotų ir dengtų žalia glazūra, neglazūruotų karnizinių koklių, datuojamų XVI a. pabaiga–XVII a. Kokliai dekoruoti augaliniais motyvais (baroko stiliaus) (1 pav.), galbūt tai heraldiniai kokliai su inicialais „S“ (2 pav.) ir „N“ (Narbutai?) (3 pav.). Šurfe 3 aptiktas raudono degusio molio sluoksnis, tai galbūt XVII a. stovėjusio pastato aslos fragmentai.

Tikėtina, kad moksliniam pažinimui vertingas XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis susiformavo buvusio ankstyvo Kaltanėnų miestelio užstatymo vietoje ties dabartine Švenčionėlių g., nuo seno buvusio kelio ašyje. Galbūt sluoksnis nusitęsia po dabar išplatintu keliu ir tiriamo sklypo ŠR dalyje. Įžemis – šviesiai rudas smėlis – šioje vietoje pasiektas vidutiniškai 0,9–1 m gylyje.

The investigation at Švenčionėlių St. 27

During the field evaluation (10 test pits totalling 10 m^2) at Švenčionėlių St. 27 in the town of Kaltanėnai (Švenčionys District, E Lithuania), Test Pits 1–3, which were near the street, in the NE part of the lot, yielded 19th–20th-century cultural layers to a depth of 10–25 cm, followed by, on average to a depth of 60–65 cm, a 17th–18th-century cultural layer with sherds of late 16th–17th-century household pottery and panel stove tiles (Figs. 1–3). Test Pit 3 also contained a layer of burnt red clay, possible fragments of a packed earth floor from a 17th-century building. It is likely that a scientifically valuable 17th–18th-century cultural layer had formed at the site of the town's early development outward from the axis of the old former road near present-day Švenčionėlių Street. Sterile soil: light brown sand, was reached at this site at an average depth of 0.9–1 m.

KAUNAS

Dainius Balčiūnas,
Algirdas Žalnierius

V. Sladkevičiaus gatvė 6

Kauno senamiestyje, sklype V. Sladkevičiaus g. 6, architektų biuras projektuoja gyvenamą daugiabutį namą su požeminiu garažu. Sklype archeologiniai tyrimai nebuvo atliekami, todėl rengdami namo projektą architektai užsakė atlikti užstatomos teritorijos žvalgomuosius tyrimus, kad būtų galima nustatyti šioje vietoje esančių archeologinių kultūrinių sluoksnių storį, chronologiją ir galimas ankstesnio mūrinio užstatymo vietas.

Sklypo Š dalyje yra XIX a. II pusėje pastatyta Mėsininkų sinagoga. XX a. II pusėje čia įsikūrė Dailės akademijos Kauno fakulteto keramikos dirbtuvės. Prie sinagogos ir sklypo V dalyje buvo pristatyti pagalbiniai menkaverčiai priestatai ir garažai, sinagoga perstatyta, pakeičiant perdangas į betonines, pristatant priestatą.

Sklypas V. Sladkevičiaus g. 6 yra Kauno senamiesčio seniausioje dalyje, 41 kvartalo P

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų vieta Kauno senamiestyje. D. Balčiūno brėž.

Fig. 1. The field evaluation site in Kaunas Old Town.

0 1 cm

2 pav. Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenaris. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 2. The 1570 Sigismund II Augustus double denar.

dalyje. Į PV nuo jo yra Kauno arkikatedra bazilika. Iš P kvartalą riboja V. Sladkevičiaus, iš V – Kumelių, iš Š – Šv. Gertrūdos ir iš R – M. Daukšos gatvės (1 pav.). Apie kvartalo P ir iš dalies R dalies sklypus istorines žinias pagal sklypo savininko užsakymą surinko istorikė R. Rickevičienė. Valda susiformavo XIX a. II pusėje, sujungus sklypus M. Daukšos g. 25/27 ir V. Sladkevičiaus g. 6. XIX a. T. Paškausko Kauno miesto plane sklypo nėra, jis XIX a. II pusėje buvo atidalytas iš valdos 1, Mėsininkų sinagogos statybai (kada tiksliai ji pastatyta, žinių nėra). Įvažiavimas buvo iš dabartinės M. Daukšos gatvės, 1889 m. situacijos plane sklype rodomas sodas, sklypo plotas 630 m^2. 1883–1925 m. prie sinagogos dar buvo medinis priestatas, taip pat 3 mediniai statiniai Š ir V sklypo pusėje. 1925 m. dokumente rašoma, kad sinagogos pastatas mūrinis, vienaukštis 19 m ilgio, 14 m pločio ir 10 m aukščio. Pastatai sklype užėmė 266 m^2. Valdos ribos iki 1940 m. nesikeitė. XX a. 8 dešimtmetyje sinagogos pastate ir sklype įsikūrė VDU Kauno fakulteto keramikos dirbtuvės, šiuo metu sklypas priklauso statytojui.

Žvalgomieji tyrimai sklype buvo atlikti 2022 m. rugsėjį. Tyrinėto sklypo dabartinis paviršius žemėja P kryptimi, jo H_{abs} 27,41–28,36 m dengtas betoninėmis plytelėmis. Sklypo Š dalyje yra augalinis juodžemio sluoksnis, auga krūmai ir yra gėlynas. Sklype paklota šiluminė trasa, buitinių nuotekų trasos ir elektros kabeliai, šurfų vietos parinktos ten, kur yra tikimybė rasti nesuardytus kultūrinius sluoksnius.

Tyrimų metu buvo iškasti 8 žvalgomieji šurfai: 7 šurfai 2x2 m ir 1 2x1,5 m dydžio. Iki įžemio ištirtas 31 m^2 plotas. Įžemis būdingas Kauno senamiesčiui – rusvas oksiduotas priesmėlis, P sklypo dalyje pasiektas 2,6–2,95 m gylyje, Š sklypo dalyje – 2,25–2,3 m gylyje. Virš įžemio užfiksuotas tamsiai pilko juodžemio, būdingo daržams ir sodams sluoksnis, jo storis nuo 50 cm iki 1,3 m. Sluoksnyje rasta XVI a. vidurio–XVII a. datuojamos buitinės keramikos

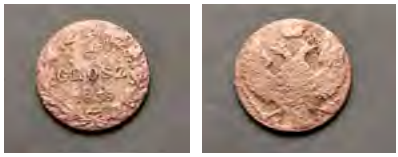

0 1 cm

3 pav. Lenkijos Kongreso karalystės 1839 m. 1 grašis. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 3. A 1839 Congress Poland 1 groat.

ir koklių fragmentų, švininių šratų su uodegėlėmis, 1570 m. Žygimanto Augusto 2 denarų moneta (2 pav.). Pagal šių tyrimų duomenis ir vykdytų anksčiau, į P ir V nuo šio sklypo, galima teigti, kad čia buvusi dauba, besitęsianti R–V kryptimis.

Aukščiau užfiksuoti 0,15–1 m storio pilko juodžemio, maišyto priesmėlio ir griuvenų sluoksniai, susidarę XVIII–XIX a. pabaigos. Sluoksniuose rasta 3 carinės Rusijos XIX a. monetos: 1839, 1858 ir 1859 m., varinis deformuotas žiedas (3, 4 pav.), buitinės keramikos indų šukių. Viršutinėje šurfų dalyje 0,4–1,3 m storio XX a. pabaigos sluoksniai su statybinė-

5 pav. Buvusios sinagogos P sienos pamatai. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 5. The foundation of the S wall of the former synagogue.

4 pav. Varinis žiedas. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 4. The copper ring.

0 1 cm

6 pav. Buvusios sinagogos Š sienos pamatai. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 6. The foundation of the N wall of the former synagogue.

mis griuvenomis ir buitinėmis atliekomis. Kultūriniai sluoksniai greta Dailės akademijos priestatų didesne dalimi sunaikinti įleidžiant gelžbetoninius pamatus.

Buvusios XIX a. pabaigoje statytos sinagogos pastato pamatai arkinės – stulpinės konstrukcijos, įleisti į 2,25 m gylį, iki įžemio (5, 6 pav.). Arkos storis 35–50 cm, mūrytos iš galu dėtų plytų, surištos biriu kalkiniu skiediniu, stulpas mūrytas iš kalkių skiedinio su plytų nuolaužomis, nedideliais akmenimis. Plytų dydis 25x13x7 cm. Stulpo plotis didesnis negu 2 m. Senesnio užstatymo pėdsakų sklype nerasta.

V. Sladkevičiaus St. 6

The 2022 field evaluation (8 test pits totalling 31 m^2) at V. Sladkevičiaus St. 6 in Kaunas (Fig. 1) revealed the cultural layer in the S part of the lot was 2.6–2.95 m thick, in the N part 2.25–2.3 m. Above the brownish sandy loam sterile soil lay a 0.5–1.3 m thick layer of grey topsoil containing sherds of 16th–17th-century household pottery and stove tiles as well as a Sigismund II Augustus double denar (Fig. 2). The 0.15–1 m thick, 18th–19th-century layers consisted of grey topsoil mixed with sandy loam and rubble and contained sherds of household pottery, Imperial Russian coins (Fig. 3), and a copper ring (Fig. 4). On top were 0.4–1.3 m thick, late 20th-century layers. The synagogue's foundation: a column and arch structure made of bricks and fieldstones bound with lime mortar was created in the second half of the 19th century (Figs. 5, 6).

1 pav. Aptiktas netašytų akmenų grindinys iš R. P. Vutkin nuotr.

Fig. 1. The exposed cobblestone paving, as seen from the E.

Arūnas Kalėjus, Pavel Vutkin, Paulius Važnevičius

Nemuno gatvė

2022 m. Kauno senamiesčio (UK 20171) teritorijoje, Nemuno gatvėje, buvo vykdomi plačios apimties archeologiniai tyrimai. Jie atlikti, nes buvo vykdoma minėtos gatvės rekonstrukcija – keičiami seni vandentiekio ir nuotekų tinklai, įrengiami nauji lietaus nuotekų tinklai, keičiamos dangos.

Nemuno gatvė yra Kauno senamiesčio R dalyje. Kvartaluose už dabartinės Birštono gatvės buvo daržai ir sodai, dalis žemės priklausė dominikonų vienuolynui, 26 kvartalo P dalyje stovėjo mūrinė karmelitų Šv. Teresės koplyčia, statyta XVIII a. pradžioje. Dabartine Nemuno gatve ėjo vienas iš kelių į Vilnių. Po XVII a. vidurio karo, švedų invazijos ir gaisrų Kauno senamiesčio R kvartalai buvo sunykę, virtę dykvietėmis. Ši miesto dalis pradėjo atsigauti XVIII a. pabaigoje, žydams superkant sklypus ir steigiant prekybos ir amatų įmones, bet 1753 m. karaliaus nurodymu ši veikla buvo sustabdyta. Intensyvesnis užstatymas prasideda po 1847 m. patvirtinus miesto pertvarkymo planą.